

תראה האשה דם בתוך אחד עשר הימים שהם "לא עת נדתה", ובתנאי שיהיו לה כאבי לידה.

כמה היא קישויה, כלומר צער שמצטערת אשה סמוך ללידתה ורואה אז דם, מאימתי היא חשוב הצער שהוא מחמת הולד, שנוכל לתלות את זיבתה בולד, ולא תיעשה זכה על ידי הראיה?

רבי מאיר אומר: או ארבעים או חמשים יום, כלומר אפילו קשתה וראתה דם ארבעים או חמשים יום קודם ללידה, תולים אנו את ראיית הדם בולד ואינה נעשית זכה, אלא נידה היא מחמת אותן דמים.

רבי יהודה אומר: דייה חדשה, כלומר: רק אם קשתה וראתה דם בחודש האחרון להריונה, אז אין הדמים הללו עושים אותה לזכה. אבל דמים שראתה קודם חודש

האחרון להריונה, עושים אותה לזכה, לפי שאין דמים אלו מחמת ולד.⁽⁶⁾

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: אין קישוי של לידה נמשך יותר משתי שבתות, משבועיים לפני הלידה.

הלכה כרבי יוסי בקידוש — היינו הא דתנן: **המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו** [והוא הדין הזורע, תוספות] והשהה את הגפן עד שהוסיף אחד ממאתיים ממה שהיה קודם — הרי זה קידוש!⁽⁷⁾

כלומר, אסר את תבואתו של חבירו בהנאה מדין "כלאי הכרם", **וחייב המסכך באחריותו**, וצריך לשלם ההפסד, **דברי רבי מאיר**.⁽⁸⁾

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים:

לא נאסרה תבואת חבירו.⁽¹⁾ היות ואין אדם ב-19 **אוסר דבר שאינו שלו**.⁽²⁾

אמר כל ההלכות הבאות, ואם כן מסתבר נמי דאנדרוגינוס היינו מה שאמרו הזוג רבי יוסי ורבי שמעון, והיינו רבי יוסי דמתניתין.

6. דייה חדשה, החודש התשיעי להריונה, שהיא יולדת בו. ופעמים שאין הוא יותר מיום או יומיים. כגון שילדה ביום השני לחודש התשיעי להריונה, אין הולד מטהר אלא מראש חודש של אותו חודש, ואילך, שאין באה על ידו לזיבה אם לא ראתה שלשה ימים רצופים קודם ראש חודש. דקסבר רבי יהודה "שיפורא גרים" [שופר שביט דין תוקעים לקדוש החודש הוא המגדיר את חדשי הריונה לגבי קביעת דמה כדם קישוי מחמת לידה], ופעמים שהוא מטהר את כל החודש, וכגון אם ילדה בסופו.

מתבאר מדברי רש"י שאין אנו מונים את החודש התשיעי מתחילת הריונה לפי חדשי

ההריון, שלאחר שעברו עליה שמונה פעמים שלשים יום הרי היא בחודש התשיעי, אלא אם הרתה בחודש תשרי, הרי שהחל מראש חודש סיון היא בחודש התשיעי, ולעולם מתחיל החודש התשיעי בראש חודש.

7. על שם הכתוב בכלאי הכרם "פן תקדש המלאה הזרע אשר תזרע ותבואת הכרם", רש"י.

8. במסורת הש"ס הביא מכמה מקומות דלא גרסינן "דברי רבי מאיר".

1. בתוספות מבואר [סד"ה רבי יוסי], שאף הגפן שהיא של המסכך אינה נאסרת, והרמב"ם אוסר את הגפן. ובקובץ הערות כתב, דבירושלמי מפורש כהרמב"ם וראה שם מה שביאר דעת התוספות.

2. ביארו התוספות, שאין הדבר דומה למי שנתן

איבעיא להו:

יוסי — **מה לי אמר רב** שלא הזכיר בין דבריו את דין הקושי?

תיקן.

קידוש — שאמר בו שמואל הלכה כרבי יוסי — **מה לי אמר רב** שלא הזכיר בין דבריו את דין הקושי?

אמר רב יוסף **תא שמע** מהא **דאמר רב הונא** **אמר רב**: **אין הלכה כרבי יוסי** בקידוש.

אמר [תמה] **ליה אבוי** לרב יוסף: **מאי חזית** **דפמכת אהא**, מה ראית לסמוך אדרב הונא בשם רב שאין הלכה כרבי יוסי בקידוש?

סמוך אהא דאמר רב אדא **אמר רב**: **הלכה כרבי יוסי** בקידוש?!

ומשנינן: **"אמרי בי רב"** — שאמרו לעיל משמיה דרב שהלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס ובהרכבה, ואשר לפי שיטתם נשאלה השאלה מה דעתו של רב בקידוש — **מנו** [מי הם]? **הלוא רב הונא** הוא.⁽³⁾

א. **באנדרוגינוס** — שאמר בו רב שהלכה כרבי יוסי — **מה לי אמר שמואל**, מה סובר שמואל, שלא הזכיר בין דבריו את דין האנדרוגינוס?

תא שמע מהא **דאמר שמואל לרב ענן**, **ליתא לברייתא**, שאמר בה רבי יוסי האנדרוגינוס ספק הוא, **מקמי מתניתין** מלפני המשנה, שמבואר בה לרבי יוסי שאנדרוגינוס ודאי זכר הוא.

ומוכח שאף לשמואל הלכה כרבי יוסי באנדרוגינוס.

ב. **הרכבה** — שאמר בה רב הלכה כרבי יוסי — **מה לי אמר שמואל** שלא הזכיר בין דבריו את דין ההרכבה?

תא שמע מהא **דאמר ליה שמואל לרב ענן**: **תני כמאן דאמר שלשה ושלשים**, והיינו כרבי יהודה.

ג. **קושי** — שאמר בו שמואל הלכה כרבי

לבהמת חבירו] שייך "אין אדם אוסר דבר שאינו שלו", אבל במקום שהמעשה הוא האוסר אף שיש תנאי במעשה דבעינן שיהא ניחא ליה במחשבתו [כגון כלאים או העלאת עול על פרה אדומה של חבירו], אין זה בכלל "אין אדם אוסר דבר שאינו שלו". ולשיטתו, טעמא דכלאים הוא משום שנאמר "לא תזרע כרמך כלאים".

3. פירש רש"י: כמבואר בסנהדרין יז ב "אמרי בי רב — רב הונא"; ומיהו בגמרא שם איתא: והאמר רב הונא "אמרי בי רב", כלומר הרי מוכח ד"אמרי בי רב" לאו היינו רב הונא, ומשנינן "אלא רב המנונא", וכיון שכן האיך

נבילה או חלב בתבשיל של חבירו שהתבשיל נאסר, כי בדבר התלוי במחשבה הוא דאמר "אין אדם אוסר דבר שאינו שלו", וכגון המשתחוה לבהמת חבירו, ואיסור כלאים נמי תלוי במחשבה, שהרי הרואה ירק בכרמו, וחושב בלבו "לכשאגיע אלקטנו" אינו נעשה כלאי הכרם, ובתוספות בבא בתרא ב ב ד"ה נתיאש כתבו: והטעם יש לפרש משום דכתיב "לא תזרע כרמך כלאים" דומיא דזריעה דניחא ליה.

ושיטת הר"ש כפרק שביעי של כלאים אינה כן, ולדעתו [כפי שביארה רבינו עקיבא איגר בגליון השו"ע באורח חיים סימן רנג] כל מקום שהמחשבה היא האוסרת [כגון המשתחוה

ותמהינן: אטו האם כל דמקרא זכר הוי [וכי כל טומטום שנקרע ימצא זכר], עד שאינך חושש אלא שמא ימצא סריס, ולשמא ימצא נקבה אינך חושש?!

ומשנינן: הכי קאמר: טומטום לא יחלוץ שמא יקרע וימצא נקבה —

ואפילו⁽⁴⁾ יקרע ונמצא זכר, גם לא יחלוץ, שמא ימצא סריס חמה.⁽⁵⁾

מאי בינייהו, בין רבי יהודה לרבי יוסי ברבי יהודה?

אמר רבא:

א. לפסול במקום אחין, אם חלץ הטומטום⁽⁶⁾ והיו עוד אחים —

לדעת רבי יהודה: כיון שדינו כודאי סריס, אין חליצתו כלום, ואינו פוסל את היבמה על האחים.

לדעת רבי יוסי ברבי יהודה: כיון שאין דינו אלא כספק סריס, הרי מספק חליצתו פוסלת אותה על האחים.

ב. ולחלוץ שלא במקום אחין, אם אין שם אח אלא הוא אם צריכה חליצה ממנו —

ורב הונא גופיה הרי אמר משמו של רב שאין חלכה כרבי יוסי בקידוש.

שנינו במשנה: רבי יהודה אומר טומטום שנקרע ונמצא זכר לא יחלוץ מפני שהוא כסריס:

אמר רבי אמי: מאי עביד ליה [מה יעשה] רבי יהודה לטומטום דבירי [טומטום שהיה בעיר הנקראת בירי] דאותבוה אבי כורסיה, הניח שני רגליו על שתי כורסאות, ומשך והפריד ביניהם, וכך איקרע העור שחיפה את זכרותו, ואוליד שבע בנין [ונשא אשה והוליד שבע בנים].

כלומר: איך אמר רבי יהודה שהטומטום הוא כסריס שאינו מוליד, והרי מעשה שהיה בטומטום, שנקרע, והוליד?!

ורבי יהודה אמר לך: חזר על בניו מאין הם [בדוק מאיזה אב הם באים], כי ודאי ממזרים הם, כי הטומטום שנקרע אינו מוליד.

תניא: רבי יוסי ברבי יהודה אומר: טומטום שנקרע, ונמצא זכר, הרי זה מוליד, ומכל מקום טומטום לא יחלוץ כשיש עוד אחים, שמא יקרע ונמצא [כלומר: ויימצא] סריס חמה, שאינו ראוי לחליצה.

4. מרש"י נראה דגריס כגירסתנו "ואפילו", ודלא כהב"ח שהגיה "ואם", והתוספות גורסים "ואם".

5. גירסת התוספות היא: שמא יקרע וימצא נקבה, וגם אם ימצא זכר, שמא ימצא סריס חמה.

6. עיין רש"י בכורות מב ב ד"ה אלא רבי יוסי.

אמרין הכא ד"אמרי בי רב" היינו רב הונא? והביאו התוספות בשם רש"י דאין כוונת הגמרא שם לחזור בה מן הכלל ד"אמרי בי רב" היינו רב הונא, אלא דבמקום שרב הונא עצמו אמר "אמרי בי רב", היינו רב המנונא. והתוספות גופיהו בשם ר"ת שינו שם את הגירסא, ולפי גירסתם אכן מסקינן ד"אמרי בי רב" היינו רב הונא.

במה דברים אמורים, בזכרות שלו.

אבל בנקבות שלו — פטור מסקילה, וחייב מכת מרדות [ריטב"א]?!

ומשנינן: הוא — רב — דאמר כי האי תנא, דתניא:

רבי סימאי אומר: אנדרוגינוס חייבין עליו סקילה משני מקומות.⁽⁸⁾

ומפרשינן: מאי טעמא דרבי סימאי?

אמר רבא: בר המדורי [שם חכם] אסברא לי: דכתיב "ואת זכר לא תשכב משכבי אשה", אי זהו זכר שיש בו שני משכבות? הוי אומר זה אנדרוגינוס, והרי אמרה תורה ששני משכבותיו אסורים.⁽⁹⁾

ורבנן [כלומר: רבי אליעזר⁽¹⁰⁾] — הסוברים

לדעת רבי יהודה: כודאי סריס הוא, ואין צריכה חליצה הימנו.

לדעת רבי יוסי ברבי יהודה כספק סריס הוא, וצריכה חליצה.

בשני אופנים אלו איבא בינייהו, בין רבי יהודה לרבי יוסי ברבי יהודה.

אמר רב שמואל בר יהודה, אמר רבי אבא אחוה דרבי יהודה [אחיו של רבי יהודה] בר זבדי, אמר רב יהודה⁽⁷⁾ אמר רב:

אנדרוגינוס, שזכר ודאי הוא — חייבין עליו סקילה משום משכב זכור משני מקומות, בין שבא עליו מלפניו ובין מלאחריו.

מיתבי מתוספתא: רבי אליעזר אומר: אנדרוגינוס, חייבין עליו, על משכב זכור שלו, סקילה, כמו בזכר [וכדאיתא במשנתנו].

7. רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס הביא מכמה מקומות דגרסינן "אמר רב הונא אמר רב".

8. הקשה הרשב"א: למה הוצרך להביא ממרחק לחמו מדברי רבי סימאי, והרי היה יכול להביא ממשנתנו, לפי מה שנתבאר לעיל בגמרא פב ב דבזה הוא שנחלק רבי יוסי במשנתנו עם רבי אליעזר, ולדעת רבי יוסי — אליבא דרבי יוחנן שם — הרי זה חייב עליו משני מקומות?!

ותירץ, דאין הכי נמי, אלא משום דאינהו לא אמרוה בהדיא, ולריש לקיש אפילו ממקום זכר אינו נסקל לתנא קמא, דספוקי מספקא ליה, משום הכי ניחא ליה למינקט רבי סימאי דאמר לה בהדיא.

והריטב"א סגנן את הקושיא באופן אחר: הרי כאן רב הונא הוא בעל המימרא [כגירסת רעק"א], ורב הונא עצמו, דהיינו "אמרי בי רב",

הרי סובר כרבי יוסי דמתניתין שהוא זכר גמור. ולדעה זו, שלרבי יוסי ודאי זכר הוא, על כרחך שרבי יוסי ורבי אליעזר במשנתנו נחלקו אם חייב עליו משני מקומות, וכפי שפירשה הגמרא לעיל לדעת רבי יוחנן, הסובר דלרבי יוסי ודאי זכר הוא, וכיון שכן מה מקשה הגמרא מרבי אליעזר על רב הונא?!

ותירץ הריטב"א: הואיל ולא אמר רב הונא שדבריו הם לדעת רבי יוסי משמע דלכולי עלמא אמרה, ראה שם.

9. בריטב"א מבואר, דאפילו אי אנדרוגינוס ספיקא הוא, נמי דרשינן הך דרשה, וראה עוד שיטות בזה בדברי הרב המגיה ציון 228.

10. כתב הריטב"א: הואיל והלכה כרבי אליעזר לפיכך נקטה הגמרא לשון "ורבנן".

שרק על זכרות של אנדרוגינוס חייבים, טעמם הוא, כי **אע"ג דאית ביה שני משכבות** — "זכר" כתיב.

וכך אמר הכתוב: זכרותו של מי שיש לו שתי משכבות — לא תשכב.

ומקשינן לרבנן: **זכר גרידא** [מי שאינו רק זכר ואינו אנדרוגינוס] **מנא לחו מנין להם** שהבא עליו חייב סקילה? כי הניחא לרבי סימאי, הואיל וכתוב "ואת זכר לא תשכב" כל זכרים במשמע.

אבל לרבי אליעזר, הדורש מ"זכר" למעט נקבות של אנדרוגינוס, מנין לו שחייבים על זכר שאין בו שתי משכבות?

ומפרשינן: **מ"ואת" זכר** [ב"ח].

תו מקשינן, בין למר ובין למר, כיון ד"משכבי אשה" לאנדרוגינוס הוא בא, אם כן לחייב על ביאה אסורה **באשה שלא כדרכה** — **מנא להו?**

כי אי אפשר ללומדו מ"משכבי" אשה, שמשמע יש לאשה שתי משכבות, שהרי איצטריך קרא לאנדרוגינוס, ללמד שיש לו שני משכבות? (11)

ומשנינן: **מ"אשה"**.

שהיה לו לומר "ואת זכר לא תשכב משכבים", או "לא תשכב משכבי זכר".

ומדוע הוסיף הכתוב לומר גם את המילה

"אשה"? — אלא בא הכתוב לרבות ולחייב שתי משכבות באשה [ריטב"א].

אמר רב שיוזבי אמר רב חסדא: לא לכל הדינים אמר רבי אליעזר שאנדרוגינוס זכר מעליא הוא.

לפי שאם אתה אומר כן, שלכל דבר הרי הוא כזכר גמור, בבהמת מוקדשין [אם הקדיש בהמה אנדרוגינוס למזבח] יקדש להיקרב!

והרי שנינו שאינו קדוש להיקרב, (12) וכדמפרש ואזיל.

ומנלן דלא קדש אנדרוגינוס במוקדשין?

דתנו רבנן:

א. חידוש מיוחד נאמר בטומאת נבלת עוף טהור, שהיא מטמאה את האדם ואת הבגדים שעליו בשעת בליעתה בבית הבליעה, ואינה מטמאה באופן אחר.

כלומר: רק האוכל אותה נטמא בטומאת נבלות, ובגדיו טעונים טבילה במקוה, שנאמר [ויקרא כב ח]: "נבלה וטרפה לא יאכל לטמאה בה". וקיבלו חז"ל, שפסוק זה, על נבלת עוף טהור נאמר.

ב. עוף חולין אינו יוצא מידי נבילה אלא על ידי שחיטה, אבל קרבן העוף יוצא מידי נבילה על ידי מליקה.

ג. עוף שהוא פסול למוקדשין, ומלקו, הרי

12. נתבאר על פי לשון רש"י שכתב: "במוקדשים יקדש, ליקרב", ומיהו בהמשך הסוגיא מבואר דלא חל עליו קדושת הגוף כלל, ואינו רק פסול להקרבה.

11. מבואר מדברי הגמרא, שאפילו לרבי אליעזר צריכים אנו לפרש "משכבי אשה" דקאי על אנדרוגינוס, ואי אפשר לפרשה שהוא בא ללמד שתי משכבות באשה.

הוא נבילה, והוא "מטמא בגדים אבית הבליעה".

עופות שהם פסולים לקרבן, כגון –

הנרבע על ידי אדם, והמוקצה [הקצהו וייחדו לתקרובת עבודת כוכבים], והנעבד [השתחרר לו ועשאו עבודה זרה], והאתנן [שניתן לזונה בשכרה], ומחיר כלב [שהוחלף בתמורה לכלב], וטומטום, ואנדרוגינוס –

אם הקדישן להיות קרבן העוף, ומלקן –

הרי אלו מטמאין בגדים אבית הבליעה.

שהיות וכל אלו פסולין להקרבה, מליקתן נבילה.

ונבלת עוף טהור מטמאת את האדם והבגדים שעליו – בשעה שבולע אותה בבית הבליעה.

רבי אליעזר אומר: עופות שהם טומטום ואנדרוגינוס שהוקדשו ונמלקו – אין מטמאין בגדים אבית הבליעה, מפני שהם כשרים לקרבן.

שהיה רבי אליעזר אומר: כל מקום שנאמר "זכר" ו"נקיבה" – כגון בקרבן בהמה – רק בו אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם, משום שצריכים הם להיות זכר ודאי או נקיבה ודאי.

ואילו עוף, הואיל ולא נאמר בו "זכר" ו"נקבה" – אי אתה מוציא טומטום ואנדרוגינוס מביניהם.

הרי למדת שאנדרוגינוס בהמה פסול להקרבה, ומוכח שלא לכל אמר רבי אליעזר

שהאנדרוגינוס זכר הוא.

אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנן נמו תנינא, שלרבי אליעזר, אנדרוגינוס פסול בבהמה להקרב למזבח:

שכך למדנו בברייתא: **רבי אליעזר אומר:**

הכלאים וטריפה ויוצא דופן טומטום א-ת9 **ואנדרוגינוס פסולים הם לגמרי, ולא קדושין, ולא מקדשין ומפרש לה ואזיל.**

ואמר פירש שמואל:

לא קדושין בתמורה. כלומר, לא מיבעיא שאם הקדישם אינם קדושים בקדושת הגוף, אלא רק בקדושת דמים בעלמא, כמי שהקדיש דקל וכמו המקדיש בעל מום. אלא אפילו אם המיר עליהם [שבבעל מום חל קדושה], הם אינם קדושים.

ולא מקדשין בעושה תמורה, שאם המיר את קדושתם בבהמה אחרת – אין תמורתם קודש.

ומסקינן: **שמע מינה,** שלרבי אליעזר אין אנדרוגינוס קדוש.

שנינו במשנה: **רבי אליעזר אומר חייבין עליו סקילה בזכר:**

תניא: אמר רבי: כשהלכתי ללמוד תורה אצל רבי אלעזר בן שמוע, חברו עלי תלמידיו כתרנגולים של בית בוקיא [תרנגולים של אותו מקום בקיאים וחרפים הם, ואין מניחין תרנגול זר ביניהם], ולא הניחוני ללמוד אלא דבר אחד במשנתינו, והוא: **רבי אליעזר אומר: אנדרוגינוס – חייבין עליו סקילה בזכר.**